

PROP-KOG/2024-04

11 lipca 2024 r.

Opinia

w sprawie wniosku o wydanie przez Ministra Klimatu i Środowiska zezwolenia na odstępstwa od zakazów obowiązujących w parkach narodowych

W odpowiedzi na pismo z dnia 20.05.2024 r., znak: GIS-DT-5-55/02/2024, Komisja PROP ds. Ochrony Gatunków **opiniuje warunkowo pozytywnie** wniosek Wielkopolskiego Parku Narodowego, dotyczący wydania zezwolenia na odłów oraz założenie obroży telemetrycznych na sześć osobników borsuka *Meles meles*, bytujących na terenie tego parku.

Ponieważ, zgodnie z opisem zawartym we wniosku Wielkopolskiego PN, borsuki po odłowieniu, przed założeniem obroży, mają być czasowo usypiane przy użyciu środka sedującego podawanego strzykawką, w ocenie Komisji oznacza to, że zgodnie z art. 2 ust. 1. pkt. 6 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 465) procedura ta kwalifikuje się jako badawcza. W takim, wypadku wydanie zezwolenia powinno być poprzedzone spełnieniem przez wnioskodawcę zasad dotyczących tego typu badań na podstawie cytowanej ustawy. W szczególności dotyczy to następujących warunków:

- 1) projekt tego typu może być realizowany wyłącznie przez instytucję wpisaną do rejestru ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki;
- 2) kierownikiem zespołu oraz wykonawcami odłowów i obrożowania borsuków, powinny być osoby mające kwalifikacje określone w art. 8 ust. 3 oraz art. 21 tej ustawy;
- 3) badania te wymagają zgody lokalnej komisji etycznej do spraw doświadczeń na zwierzętach;

Ponadto Komisja rekomenduje, by masa obroży telemetrycznej nie przekraczała 3% masy ciała znakowanego zwierzęcia, a system drop-off, poza możliwością odpięcia po wysłaniu komendy za pomocą sieci GSM, był zaprogramowany na określony czas, adekwatny do żywotności baterii w obroży.

UZASADNIENIE

Borsuk europejski jest gatunkiem eurytopowym, wykorzystującym szerokie spektrum środowisk, od rozległych kompleksów leśnych, poprzez mozaikę lasów i pól, aż po tereny zurbanizowane. Co więcej, badania z wykorzystaniem technik telemetrycznych wskazują, że na ich przemieszczanie nie ma wpływu nawet budowa szerokich dróg szybkiego ruchu

(Gaughran i in. 2021¹). Nie można zatem oczekiwać, że badanie przemieszczania się tego gatunku będzie użyteczne dla oceny „zanikania lub antropogenicznych przekształceń siedlisk zwierząt” lub identyfikacji korytarzy ekologicznych. Odławianie borsuków dla uzyskania takich danych jest bezcelowe.

Ponieważ jednak borsuki regularnie żerują na otwartych łąkach, w sadach i na polach na terenach wiejskich i podmiejskich, do których dostęp nie został utrudniony przez fizyczne bariery w postaci ogrodzeń, zwartej zabudowy mieszkaniowej lub rekreacyjnej oraz wygrodzonych dróg szybkiego ruchu pozbawionych przejść dla zwierząt, ich przemieszczanie się i wykorzystanie siedlisk w obrębie areałów osobniczych dobrze wskazuje ocalałe mikropowiązania przyrodnicze pomiędzy obszarami chronionymi, takimi jak park narodowy i terenami z nim sąsiadującymi. Takie mikropowiązania należy zachować, ocalić przed zabudową. Dostarczone dane z badań telemetrycznych mogą być bardzo pomocne w ich zdefiniowaniu, a następnie ochronie.

We wniosku przewidziano, że prace związane z monitoringiem telemetrycznym będą wykonywane przez zespół składający się z pracowników Wielkopolskiego Parku Narodowego i lekarza weterynarii, a czynności, które będą wykonywane w celu założenia nadajników, obejmą instalację pułapek żywołownych, chwytywanie w pułapki żywołowne, aplikowanie środka usypiającego, przeprowadzanie oględzin-badania weterynaryjnego i pobieranie prób włosowych, zakładanie obroży, podawanie środka wybudzającego i uwalnianie do środowiska w miejscu schwywania. Cały proces będzie nadzorowany przez lekarza weterynarii.

Zgodnie z art. 2 ust.1. pkt 6. ww. ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 465), procedura badawcza definiowana jest jako każda forma wykorzystania zwierząt, która może spowodować u zwierzęcia ból, cierpienie, dystres lub trwałe uszkodzenie organizmu, w stopniu równym ukłuciu igłą lub intensywniejszym. Zgodnie z tym zapisem, badania, których elementem jest podanie zwierzęciu środka poprzez iniekcję domięśniową, są tego typu procedurą. Oznacza to, że mogą być przeprowadzane tylko przez instytucje wpisane do rejestru hodowców, dostawców i użytkowników prowadzonego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki (art. 26 ww. ustawy), po uzyskaniu zgody lokalnej komisji etycznej do spraw doświadczeń na zwierzętach wydawanej na podstawie art. 42 cytowanej ustawy, uwzględniającej dodatkowo zgody na prowadzenie procedury na zwierzętach dziko żyjących, wydawanej na podstawie art. 8 ust. 2 pkt 1, oraz jej wykonywanie w środowisku (poza ośrodkiem) - w trybie art. 9 ust. 2 pkt 2 tej ustawy.

Co więcej, zwierzęta do tych badań mogą być chwytane wyłącznie przez osoby posiadające doświadczenie, o którym mowa w art. 8 ust. 3 ww. ustawy, a same procedury muszą zostać zaplanowane a następnie wykonane przez osoby spełniające warunki określone w art. 21 ustawy oraz rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie szkoleń, praktyk i staży dla osób wykonujących czynności związane z wykorzystywaniem zwierząt do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. 2022 poz. 2576).

Ponadto we wniosku błędnie podano, że do najmniej bolesnych metod znakowania zwierząt zalicza się zastosowanie nadajników telemetrycznych o masie nieprzekraczającej 5%

¹ Gaughran A, Mullen E, MacWhite T, Maher P, Kelly DJ, Kelly R, et al. (2021) Badger territoriality maintained despite disturbance of major road construction. PLoS ONE 16(9): e024258.

masy ciała zwierzęcia. W rzeczywistości par. 1. pkt 8, odnoszącej się do tego zagadnienia Uchwały Nr 14/2016 Krajowej Komisji Etycznej do Spraw Doświadczeń na Zwierzętach z dnia 17 czerwca 2016 r. mówi, iż do najmniej bolesnych metod znakowania zwierząt zalicza się "Znakowanie nadajnikami telemetrycznymi przyczepianymi na zewnątrz ciała zwierząt za pomocą obroży, szelek, taśm lub kleju (o ile masa nadajnika nie przekracza 3% masy ciała zwierzęcia)". We wniosku wskazano też, że obroże będą wyposażone w drop-off uruchamiany za pomocą komendy przesłanej przez system GSM. Doświadczenia z innych badań wskazują, że taki system jest zawodny, a bardziej pewnym jest system z programowaniem momentu samoczynnego odpięcia się obroży po upływie określonego czasu, adekwatnego do żywotności baterii.

dr hab. Sabina Pierużek-Nowak, prof. UW
przewodnicząca KOG PROP
[podpisano elektronicznie]

Otrzymują:

- Ministerstwo Klimatu i Środowiska
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
- Członkowie PROP
- a/a